

Zigmas ZINKEVIČIUS
 Vilniaus universitetas

APIE *f* || *p*, *ch* || *k* ir *b* || Ø PAKAITAS

Svetimos kilmės žodžiuose priebalsius *f* ir *ch* lietuviai iš seno keitė *p* ir *k*, o priebalsį *h* paprastai praleisdavo. Ypač tai buvo būdinga tarmėms. Kokią padėtį turėjome prieš 40–50 metų, aprašyta mano *Lietuvių dialektologijoje* (Vilnius, 1966, 150–153); dar žr. *Baltistica* 20(2), 151–156. Nurodytas ir vienas kitas hipernormalizmas, kai vietoj prigimtinių *p*, *k* atsirado *f*, *ch* (pvz., *förtfelis* ‘portfelis’) arba pridėtinis *h* (*hárti* ‘árti’). Ilgainiui tokių hipernormalizmų vis daugėjo. Pastaruoju metu pastebėti dar tokie pavyzdžiai: *afalcinas* Tirkšliai ‘apelsinas’, *alchohòlikas* Dieveniškės ‘alkoholikas’, *chalýmas* (*chalýmas*) Dieveniškės ‘kalymas’ (papildomos nelegalios pajamos), *cholchòzas* (ir *cholkòzas*) Dieveniškės iš *kolchòzas* ‘kolūkis’.

Rytiniuose lietuvių kalbos ploto pakraščiuose, ypač lietuviškose salose Gudijoje, pastebėta daugiau skolinių su praleistu gudu *h* (rašo *ɛ*), pvz., *cõnus* Dieveniškės ‘čigonas’ (plg. g. *чыган*), *čiūnas* Lazūnai ‘čigūnas’, *majĩlnikas* Dieveniškės iš g. *магільнік*, *niėvotis* Lazūnai ‘pykti’ (plg. *gniėvotis*), *òdina* Dieveniškės ‘gyvatė’ (plg. g. *гадзіна*), *padà* Lazūnai ‘geras oras, giedra’ (g. *nažòda*), *paektarì* Dieveniškės ‘po vieną hektarą’, *pauliõnė* Dieveniškės ‘pasilinksminimas’ (g. *пагуляне*), *príearščios* Dieveniškės, plg. g. *пріэгаричы* ‘rieškučiomis’, *rabnỹcios*, *ramnỹcios* Lazūnai ‘grabnyčios’, *riėšyti* Lazūnai, plg. skolinį *griėšyti*, *ronyčìà* Lazūnai ‘riba’ (plg. skolinį *gronyčìà*), *rùzdas* Lazūnai ‘gruzdas’, *ūsòkas* Dieveniškės ‘žąsinas’ (g. *зycák*). Dar plg. žodžius su įspraustiniu *v* vietoj *h* (g): *brovà* Lazūnai ‘broga’, *lenciūvas* Lazūnai ‘lenciūgas’, *paprūvà* Dieveniškės ‘balno diržas’ (g. *nanpýza*), *pasòvas*, *pasovà* Lazūnai, Dieveniškės iš g. *nacáz* ‘pasogas’, *plūvas* Dieveniškės ‘plūgas’ (g. *плуг*).